

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІ ПОШУКИ В ЦАРИНІ ГУЦУЛЬЩИНОЗНАВСТВА

БИКОВА Т. В. «Верховино, світку ти наш...»:

гуцульський текст української літератури першої третини ХХ століття / Т. В. Бикова. –

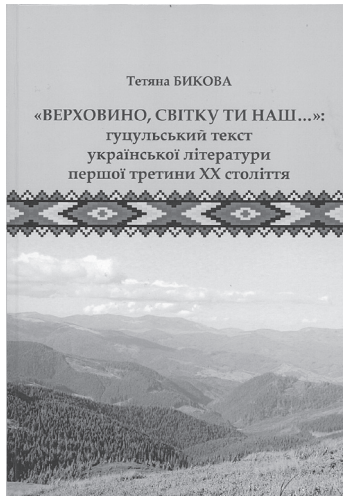
К.: Четверта хвиля, 2015. – 424 с.

Мистецький феномен Гуцульщини здавна приваблював до себе чимало митців, починаючи ще з ХІХ ст. Історики, етнографи, письменники, науковці, потрапляючи під чар Верховини та багатющої її традиційної культури, прагнули «відшукати» своє місце в репрезентації цього краю у мистецтві, зокрема й літературі. Це зумовило появу «гуцульської тематично-стильової течії» (І. Денисюк) в українській літературі, вивчення й особливості функціонування якої стали основним предметом дослідження у монографії Тетяни Бикової «Верховино, світку ти наш...»: гуцульський текст української літератури першої третини ХХ століття».

Ця літературознавча праця дослідниці актуальна насамперед науковим декодуванням особливостей поетики як знаних, так і зовсім мало відомих творів українських письменників на гуцульську тематику, а також дає змогу системно осмислити історію та здобутки літературного опрацювання метаобразу Верховинської України у творчості представників різних мистецьких течій і напрямів, його сюжетно-композиційних, жанрових та стильових прикмет. Принагідно проблеми гуцульського тексту порушували у дослідженнях М. Васильчук, Л. Горболіс, О. Лаврик, Я. Поліщук, В. Погребенник, Ф. Погребенник, О. Салій, С. Хороб та ін. Їхні публікації стосувалися окремих аспектів розглядуваної проблеми у контексті історичних та літературознавчих розвідок феномену Гуцульщини.

У монографії «Верховино, світку ти наш...»: гуцульський текст української літератури першої третини ХХ століття» авторка прагне осмислити саме гуцульський вияв локального тексту, який розвинувся у самототожну одиницю в часопросторі, що вирізняється своїм характером, пов'язаним насамперед із функціонуванням гуцульського міфу у світовій літературі та спробою його інтерпретації й деміфологізації зокрема українським письменством цього періоду.

Незаперечними є твердження авторки про перспективність і потріб-

ність такого наукового дослідження, адже усвідомлення гуцульського локусу як складника національного простору дасть можливість варіативного прочитання художніх текстів інших локальних структур, що, у свою чергу, становить першооснову регіональної самоідентифікації. Монографія цінна не тільки з позиції компонування прозових, поетичних та драматичних творів, де є згадка про Гуцульський край у прямій чи латентній формах, а й констатацією тези, що в означений дослідницею період Гуцульщина стала регіоном, локусом, який глибоко інкорпорувався в основу кожного літературного явища, художнього образу, теми, мотиву, істотно міг вплинути на подальшу характеристику їх, структуру й уособлював генетичний зв'язок об'єкта з цим краєм.

У праці Т. Бикової вперше проведено аналітико-синтетичне дослідження меж функціонування гуцульського тексту в українській літературі, яке було спроеційоване на розкриття індивідуальних внесків авторів творів про Гуцульщину в ідеали гуманізму, краси, демократичного оновлення, соборної єдності України.

Серед позитивних моментів варто відзначити характеристику історико-теоретичного дискурсу гуцульського тексту в українській літературі. У роботі подано аналіз функціонування меж гуцульського тексту в українській літературі загалом, особливу увагу приділено вивченню й узагальненню досвіду попередників.

Осібне місце в розділі займають наведені теоретичні позиції дослідниці щодо понять «метатекст», «локальний текст», «регіональний текст». Авторка аргументовано доводить логічне застосування власної термінології, виходячи із тлумачення зазначених вище термінів. Такими є її пояснення щодо повноцінного вивчення концепту «Гуцульщина як текст» у культурологічному просторі, із залученням не тільки текстів художньої літератури, а й інших – живописних, музичних, публіцистичних, фольклорних, історичних.

Науковець опрацювала великий масив художніх творів про Гуцульський край як знаних «метрів» красного письменства (Б. Лепкого, О. Маковея, М. Коцюбинського, Лесі Українки, І. Франка, Марка Черемшини та ін.), так і мало відомих чи то «призабутих» митців (Лесі Верховинки, К. Малицької, М. Матієва-Мельника, П. Шекерика-Доникова, Ю. Шкрумеляка та ін.), у яких інтерпретація Гуцульщини має особистісний письменницький характер. Однак, зауважу, у цій роботі всі залучені літературні твори підпорядковані узагальнювальному принципу – виокремлення в художньому тексті Гуцульщини першої третини ХХ ст. особливих тематичних площин: суспільно-історичної в поєднанні з соціальною, культурологічною та міфологічною в поєднанні з екзистенційним та метафізичним виявом творчості окремих митців слова.

Оцінюючи монографію Тетяни Бикової, варто зазначити, що рецензована праця є корисною для науковців, викладачів, учителів, студентів, усіх, хто цікавиться творами вітчизняної літератури, адже ця робота не тільки характеризує гуцульський текст і, власне, тему Гуцульщини в літературі, а й дає змогу глибше зрозуміти ті процеси, що відбувалися в українському художньому письменстві першої третини ХХ століття.

Олена ЄРЕМЕНКО,

доктор філологічних наук,
професор, заступник директора
Гуманітарного інституту з науково-методичної та навчальної роботи
Київського університету
ім. Бориса Грінченка